ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਬਨਾਮ
ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ
(ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰ. 261 ਦਾ 2020)
ਮਈ 03, 2023
[ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ, ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਸੰਜੈ ਕਰੋਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਧਾਰਾਵਾਂ 32, 72, 161 – ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ – ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, 302, 307 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ – ਯਾਚੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ – ਯਾਚੀ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ – ਯਾਚੀ ਲਈ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਗੁਰੂਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਯਾਚੀ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ 'ਤੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਯਾਚੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਮੰਗ ਨਾਲ ਯਾਚੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 32 – ਫੈਸਲਾ: ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ 2012 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੀ 27.09.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸੰਚਾਰ, ਯਾਚੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਲਟਕਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ – ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 04.12.2020 ਅਤੇ 02.05.2022 ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ – ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਿਭਿੰਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਲ ਕਰੇ।

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਅਤੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਯਾਚੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਾਲ 2012 ਦੀ ਕਥਿਤ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੋਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੀ 27.09.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸੰਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਚੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਇਸੇ ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 04.12.2020 ਅਤੇ 02.05.2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ: ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ.(2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609; ਵੀ. ਸ੍ਰੀਹਰਨ ਉਰਫ਼ ਮੁਰੁਗਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 242 :[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1093; ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦੀ[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1093;

ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਓਰੀਜਨਲ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 261 ਦੀ 2020.

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ)

ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰੂਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਪੰਖੁੜੀ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਨੀਲਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਕੇ ਐਮ ਨਟਰਾਜ, ਏਐਸਜੀ, ਗੌਰਵ ਧਾਮਾ ਏਏਜੀ, ਰਜਤ ਨੈਰ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦਾਸ, ਪੀਯੂਸ਼ ਬੇਰੀਵਾਲ, ਦਿਵਿਆਂਸ਼ ਐਚ ਰਾਠੀ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਤਸਲ ਜੋਸ਼ੀ, ਚਿਤਰਾਂਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕਰ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਮਾਲਵਿਕਾ ਰਾਘਵਨ, ਅਜੈ ਪਾਲ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਰਣਜੀਤਾ ਰੋਹਤਗੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹਿਆਂ ਲਈ।

ਅਨੁਰਾਗ ਸਿੰਘ, ਅਨਿਲ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਰਾਹਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

“(ਅ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ 25.03.12 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਲੈਮੈਂਸੀ ਲਈ ਬੁਲਾਓ;

(ਬੀ) ਜਵਾਬਦੇਹਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ 25.03.12 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ 08 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ; (ਸੀ) ਨਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਲੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਜਾਂ ਅਗਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰੋ।”

2. ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

3. ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

4. ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਇਸ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

4.1. 31.8.1995 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਨਾਲ 16 ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਰਜਨ ਭਰ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਮੌਜੂਦਾ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ, ਨਾਲ 8 ਹੋਰਾਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ 27.01.1996 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿਨਾਂਕ 27.07.2007 ਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 120-ਬੀ, 302, 307 ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3(ਬੀ), 4(ਬੀ) ਅਤੇ 5(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਮੌਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿਨਾਂਕ 10.12.2010 ਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ

ਕੀਤੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, 25.03.2012 ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬੀ-ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰੂਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਕਤ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

5. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਚਿਕਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਚੂੰਕਿ ਉਸਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ 'ਤੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ।

6. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਵਕੀਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ ਨੇ 27.09.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,

"ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਮੇਜਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਕੌਮੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, 2ਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ, ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ – 110 001 27 ਸਤੰਬਰ, 2019 ਪਰਾਮਰਸ਼ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਨੰਬਰ.227010 ਮਿਤੀ 10-10-2019 ਪੀਏ/ਪੀਐਸਐਚ 22901 ਮਿਤੀ 11/10/19 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ/ਗੁਜਰਾਤ/ਹਰਿਆਣਾ/ਕਰਨਾਟਕ/ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿਲੀ ਵਿਸ਼ਾ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 550ਵੀਂ ਜਨਮ ਸਾਲਗਿਰਾਹ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ - ਖਾਸ ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ।" ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮਿਲੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 550ਵੀਂ ਜਨਮ ਸਾਲਗਿਰਾਹ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 8 ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਬੰਧ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

2. ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 8 ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਗ□ਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਠ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ (ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ) ਦੀ ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ/ਸਹਿਮਤੀ/ਸਲਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ।

4. ਇਹ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇੰਕਲ: ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਅਨੁਸਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਸਿੰਸੀਅਰਲੀ,
ਸਦ/-(ਅਰੁਣ ਸੋਬਤੀ)
ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ (ਪੀ.ਆਰ. & ਏ.ਟੀ.ਸੀ.),
ਫੋਨ:075297
ਈਮੇਲ: dspr.atc@mha.gov.in

ਕਾਪੀ ਨੂੰ:

ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ (ਸੀ.ਐਸ.), ਗ□ਹ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।"

7. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਹਨ:

(i) ਲਾਲ ਸਿੰਘ @ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ii) ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ (iii). ਸੁਭੇਗ ਸਿੰਘ

(iv). ਨੰਦ ਸਿੰਘ

(v). ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲੀ

(vi). ਵਰਯਾਮ ਸਿੰਘ @ ਸਾਬਿਰ @ ਗਿਆਨੀ

(vii). ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ

(viii). ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਇਕੋ ਕੈਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਫੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਯਾਚੀ ਸੀ।

8. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਯਾਚੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਫੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਰੋਹਤਗੀ, ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਉਹ ਮਾਫੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰੋਹਤਗੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿੰਮਲਿਖਿਤ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ:

1. ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ3$_{SUPERSCRIPT}$;

2. ਵੀ. ਸ੍ਰੀਹਰਨ ਉਰਫ ਮੁਰੁਗਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ4$_{SUPERSCRIPT}$;

3. ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ5$_{SUPERSCRIPT}$

9. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ.ਨਟਰਾਜ, ਵਾਧੂ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਤਿਰਸਕਾਰਪੂਰਣ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜੋ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਯਾਚੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕੋਈ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। 25.03.2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਹੈ। 27.09.2019 ਨੂੰ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਯਾਚੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕੋਈ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਦਾਅਵੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਗੁਵਾਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਕੁਸੁੰਬਲਾ ਤਰੁਣ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ6 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਧੂ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੋ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿੰਨ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਖਿਲਾਫ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ.7SUPERSCRIPT ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਹਿਮ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਟਰਾਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਕੇਵਲ 27.09.2019 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 [ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 4.12.2020 ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ 2.5.2022 ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਦੋਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

ਮਿਤੀ 04.12.2020 ਦਾ ਹੁਕਮ:

“27ਵੀਂ ਸਤੰਬਰ, 2019 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ/ਗੁਜਰਾਤ/ਹਰਿਆਣਾ/ਕਰਨਾਟਕ/ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 550ਵੀਂ ਜਨਮ ਸਾਲਗਿਰਾਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ, ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 8 ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਇਸ ਲਈ, 27ਵੀਂ ਸਤੰਬਰ, 2019 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਮਾਮਲਾ 8ਵੀਂ ਜਨਵਰੀ, 2021 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।” ਮਿਤੀ 02.05.2022 ਦਾ ਹੁਕਮ:

“ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੂਲ ਤੱਥ ਜੋ ਕਿ 24.03.2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

“1. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302/307/120-ਬੀ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 4 ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 2-ਏ ਦੇ 1995 ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ।

2. ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

3. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਰਡਰ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ 6 ਦੇ 2007 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 731-ਡੀ ਦੇ 2007 ਜੋ ਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ 12.10.2010 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ।

4. ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

5. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਾਰ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਪਰੰਤੂ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

6. ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1013 ਦੇ 2013 ਉਸ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ 27.09.2019 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ, ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 550ਵੀਂ ਜਨਮ ਸਾਲਗਿਰਾਹ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਮੌਕੇ ਖਾਸ ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

7. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਨਾਕਾਮੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 550ਵੀਂ ਜਨਮ ਸਾਲਗਿਰਾਹ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖਾਸ ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਬਦਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਂ [ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]।

ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਚਾਰ ਮਿਤੀ 27.09.2019। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 25.03.2012 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ।

8. ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਇੱਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਭਾਵ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਫਿਰ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 04.12.2020 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਿਛਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

“ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਇਸ ਲਈ, 27ਵੀਂ ਸਤੰਬਰ, 2019 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।”

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਉਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (“ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.” ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ) ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਤਬ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ 05.04.2022 ਨੂੰ ਉਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ 29.03.2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡੀ.ਓ. ਪੱਤਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“18. ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਇਨਪੁਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ [ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2277/2011] ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ [ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1013/2013] ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜੋ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹਨ। ਕੇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ:

a. ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਜੋਆਣਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਉੱਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।” ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਗਏ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸੁਝਾਅ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

I. ਚੂੰਕਿ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇਵਲ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀ ਲਈ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 04.12.2020 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਦੀ ਲੰਬਿਤਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧਿਆ ਸੀ।

II. ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕੋਈ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾਵਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਖੁਦ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 04.12.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਦੀ ਲੰਬਿਤਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ।

ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

a. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 04.12.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੈ।

b. ਫੈਸਲਾ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ 22.07.2022 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

12. ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ, ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਉਚਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਨ।

13. ਅਗਲਾ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

14. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 29.09.2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

15. ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਨਟਰਾਜ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਜੋ 29.09.2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਫਾਈਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ।

16. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਯਾਚੀ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏਐਸਜੀ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੋਣ ਅਤੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਯਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। 2012 ਦੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਥਿਤ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੋਰ, 27.09.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਚੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਲਟਕਾਇਆ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 04.12.2020 ਅਤੇ 02.05.2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਰਹਿਮ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ.

18. ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰੋਹਤਗੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

19. ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 4.12.2020 ਅਤੇ 2.5.2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਿਭਿੰਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

20. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦਾ ਖੜਾ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

[ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

21. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

22. ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ।

23. ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਨਿਪਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate